שמעתא עמיקתא

גליון תפ"ו | פרשת מטות – מסעי | תשפ"א | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות לבין המצרים (ב)

לקבלת מהדורה מורחבת
יש לשלוח בקשה לכתובת שבגב הגליון

כיבוס

שבוע שחל בו ת"ב, אסור לכבס, אפי' דעתו ללבוש הבגד לאחר ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סע' ג)]. ואין איסור כיבוס משום מלאכה, אלא כדי למעט בשמחה, להראות אבלות ושלא יסיח דעתו ממנה. [מ"ב (ס"ק כא וס"ק מב)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)].

אין לו אלא מלבוש אחד

אפילו אין לו אלא מלבוש אחד, אסור לו לכבס בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (שם)]. אבל מר"ח עד שבוע שחל בו ת"ב מותר (אף לנוהגים להחמיר מר"ח). [מ"ב (ס"ק כט)].

נתלכלכו כל בגדיו בזיעה

נתלכלו כל בגדיו בזיעה, הרי הוא כמי שאין לו אלא חלוק אחד, שמותר לו לכבס חלוקו עד שבוע שחל בו ת"ב. [בעל השבט הלוי (מבית לוי בהמ"צ עמ' י אות ב')]. אבל בגיהוץ אין להקל. [שם]. אלא אם כן יש משום כבוד הבריות. [עי' להלן שמבואר שמתירים אפי' כיבוס במקום כבה"ב]. ועדיף לכבס מאשר לקנות בגד חדש לצורך זה. [שם. וכן דעת הגרי"א זצ"ל (נטעי גבריאל פל"ז הגה יז) שבמקום שהתירו כיבוס (ושם איירי לענין בגדי קטנים) אין להחמיר ולקנות אחרים חדשים].

לצורך מצוה

כיבוס לצורך מצוה מותר אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. כגון אשה הלובשת לבנים לצורך ימי טהרתה. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק ל)].

לכבוד שבת

כיבוס לכבוד שבת נהגו לאסור, אכן אם אין לו בגד לכבוד שבת רשאי לכבסו. [מ"ב (ס"ק לב). ואע"פ דשם מיירי לענין כתונת י"ל שכתב כן לפי המנהג שכתי' הרמ"א שם, אבל לדידן שנוהגים כהגר"א להחליף גם שאר הבגדים שרי. וכן הביא בנטעי גבריאל (פל"ה אות ו)].

חפיפת פאה נכרית

י"א שאסור לחפוף פיאה נכרית דבכלל כיבוס הוא. [הגרי"א זצ"ל (רבבות אפרים ח"ו סי' רצא אות ג). ויש מקילין. [הגרחפ"ש זצ"ל (רבבות אפרים שם) משום שאין לפאה נכרית דין בגד].

צחצוח נעליים

מותר לצחצח נעלים כי אין בזה משום כיבוס. [בעל שבה"ל (שם עמ' כג הגה ז) ואול"צ (פכ"ז אות א)].

ניקוי כתם

מותר לנקות בגד מכתם. [הגרשז"א (מבקשי תורה חכ"ו עמ' תל) והגרי"א זצ"ל (הלי' ומנהגי בהמ"צ עמ' מו)].

בגדים העשויים להתלכלך תדיר

בגדי עבודה שעשויים להתלכלך תדיר (כגון של אינסטלטור, עובדי נקיון וכדו'), אם צריכים להם מותר לכבסם. [עי' ברמ"א (שם סע' יד) שהתיר לכבס בגדי הקטנים שמתלכלכים תדיר. וביאר הלבוש כי אין בכיבוס זה משום שמחה. והביאו המ"ב (ס"ק פח). ולפי"ז י"ל דה"ה בכיוצ"ב. ובדרך זה כתב בנטעי גבריאל (פל"ה אות ז)]. ועי' להלן לענין סדינים, מגבות וכדו', במקומות צבורים.

הבגד עלול להפסד

בגד שהתלכלך ואם לא יכבסנו יפסד מותר לכבסו. [הגרי"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות סג)].

להוסיף בגדים של גדולים בשעה שמכבס בגדי קטנים

כשמכבסים בגדי קטנים במכונת כביסה (עיין להלן) אסור להוסיף בגדי גדולים. [הגרי"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט טות נט)].

בגדי קטנים

אסור לגדולים לכבס כסותם של קטנים ויש להחמיר אף כשלא הגיעו לחינוך. [שו"ע (סי' תקנא סע' יד)]. וי"א שאיסור זה נוהג משבוע שחל ת"ב. [שו"ע (שם). וכתי' הפמ"ג (א"א ס"ק לח) שכן מוכח מהרמ"א דשתיק ליה להשו"ע]. וי"א שנוהג מר"ח. [עי' במ"ב (ס"ק פב) שכתי' בשם הא"ר דלדידן יש להחמיר בתספורת מי"ז בתמוז וכיבוס מר"ח, ובחיי"א כתב דלצורך קטנים אין להחמיר אף לפי מנהגינו אלא בשבת זו, ע"כ]. והעיקר כדעה הראשונה. [חנוך לנער (פכ"א סוף הגה ג)]. ועיין בסמוך.

בגדי קטנים העשויים להתלכלך

בגדי קטנים (אפי' הגיעו לחינוך) העשויים להתלכלך תדיר, מותר לכבסן אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [רמ"א (שם) ופמ"ג (שם א"א ס"ק לט)]. ובאופן זה מותר לכבס אפי' הרבה (בגדים של קטנים) ביחד אם עושה כן ע"י מכונת כביסה. [עי' במ"ב (ס"ק פג) שכתי' דלא יכבסו הרבה ביחד. ובמכונת כביסה שהיא טרחא א' מסתבר דשרי אפי' הרבה ביחד. וכ"כ בחנוך לנער (פכ"ב סוף הגה ב)].

לבישת בגדים מכובסים

אסור ללבוש בגדים מכובסים (אף שכיבסם לפני ר"ח). ובני אשכנז נוהגים להחמיר בזה מר"ח, ובני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סע' ג) ורמ"א (שם)].

לצורך מצוה

לצורך מצוה, כגון אשה בימי ליבונה מותרת ללבוש, ולהציע תחתיה לבנים (אבל בת"ב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה). [רמ"א (שם סע' ג) ומ"ב (ס"ק ל)].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בט' הימים רשאי ללבוש בגדים מכובסים, אם יש צורך בדבר. [הגרי"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד הגה 44')].

לכבוד שבת

לכבוד שבת לובשים בגדים מכובסים. [עי' במ"ב (ס"ק לב). ואע"פ דשם מיירי בכלי פשתן, יעויין בביאור הגר"א שנקט שהיתר זה נלמד ממה שהתירו לכבס לכבוד שבת. ודעת הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש ביה"מ פי"ד הגה 25) שכל מקום שמותר בגדי שבת מותר גם במכובסים, וא"כ לפי מנהג דידן להקל בבגדי שבת בשבת חזון ה"ה לזה. ודעת הגרי"א זצ"ל (הלכות ומנהגי בהמ"צ הגה 41) דהיתר זה הוא בגדר הותרה].

בגדי זיעה

מותר אפי' בט' הימים ללבוש בגדי זיעה (גופיה, גרביים, וכדו') מכובסים. [עי' ברמ"א (רסי' תקנא) שהתיר להחליף הכותנות לשבת חזון. ועי' במ"ב (ס"ק ו) שהתיר גם להחליף גרביים כיון שהוא בגד שלובשים רק מפני הזיעה (עי' במ"א ס"ק ד'), אע"פ דהתם קאי לפי המנהג שאסור ללבוש בגדים מכובסים בשבת. ולכאו' אין לומר דדוקא לכבוד שבת התיר שהרי למנהג זה אין כבוד שבת מתיר, אלא טעמו להתיר מחמת שהם בגדי זיעה. וכן הוא בערוה"ש (יו"ד סי' שפד אות ז). וכן התיר בעל השבה"ל (שם עמ' יד הגה ד) ע"פ הפת"ש (סי' שפט ס"ק ב). וכן פסק הגרי"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט)]. וי"א שמ"מ לכתי' יש ללבשם קצת לפני ט' הימים. [הגרי"א זצ"ל (שם) ודעתו שם שחולצה שלובש תחתיה גופיה קצרה היא בכלל בגדי זיעה]. ואף למחמירים אם לא הכין לפני ט' הימים, עכ"פ כשצריך להחליפם יניחם על הריצפה, ואח"כ ילבשם. [הגרנ"ק זצ"ל (קע"מ הגה ט). ועי' בשמעתא עמיתקא גליון שצ"ז].

מסיבת שידוכין

במסיבת שידוכין הנערכת בט' הימים, מותרים החתן והכלה ללבוש בגדים מכובסים. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות י והגה 25)].

במקום שמותר ללבוש בגדי שבת

כל מקום שמותר ללבוש בגדי שבת ה"ה בגדים מכובסים. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 25)].

מגבות, מפות וכדו' מכובסים

סדינים

מראש חודש עד ת"ב (לבני אשכנז, ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להציע המטות בסדינים מכובסים. [שו"ע (סי' תקנא סע' ג)]. ואף לכבוד שבת נהגו איסור. [מ"ב (ס"ק לג)]. ומ"מ מותר להציע סדינים מכובסים עבור אורחים הבאים לביתו. [בעל השבט הלוי (שם עמ' טז הגה יח)].

מגבות

מר"ח (ולבני ספרד בשבוע שחל בו ת"ב) אין להשתמש במגבות מכובסים. [שו"ע (שם)]. ובמקום צבורי מותר להשתמש במגבות מכובסים ואף לכבסם מותר. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש עמ' תכא)].

מפות

מר"ח עד ת"ב (ולבני ספרד משבוע שחל ת"ב) אין להשתמש במפות מכובסים. [שו"ע (סי' תקנא סע' ג)]. ומ"מ לכבוד שבת מציעין לבנים כמו בשאר שבתות. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק לג)].

הכנת הבגדים ע"מ להתיר לבישתם

אסור ללבוש בגדים מכובסים כמבואר לעיל, אלא שמחמת שבדרך כלל יש צורך בהחלפת בגדים בימים אלו מחמת החום וכדו', ניתן ללובשם זמן מה לפני הגעת זמן האיסור ע"מ להתירם בלבישה. [עי' ברמ"א (יו"ד סי' שפט סע' א) ובש"ך (ס"ק ד) לענין אבילות. וכן הוא בכה"ח (שם אות קצא)]. וילבשם בכדי שתקלט בהם זיעה. [אור לציון (פכ"ז הגה א)]. או בכדי שיהיה מורגש שהוא קצת משומש (והוא כחצי שעה, והכל לפי הענין). [הגרי"א זצ"ל (קע"מ הגה ח)]. ואין צריך להשתמש בכל הבגד, אלא די במקצתו. [הגרי"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נח ענף ג)].

כמה בגדים ביחד

כשלובש בגדים ע"מ להתירם בשימוש מועיל אף ללבוש כמה בגדים ביחד. [הגרח"ק שליט"א (קע"מ עמ' לט הגה יט) אם מתקמטים קצת. וכן פסק באור לציון (פכ"ז הגה א)].

לשפשפם ברצפה

י"א שמועיל (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להניח הבגדים ע"ג קרקע ע"מ להתירם ללבישה. [כרם שלמה (יו"ד סי' שכט)]. ויש מחמירים. [אור לציון (פכ"ז הגה א) דלא דמי לבגד שהתלכלך בזיעה, שבגד זה שיביאו לאדם אחר לא יהא מאוס עליו כבגד שיש בו זיעה]. ואם שכח להכין בגדים לפני הזמן, יכול לסמוך על המקילין בתנאי שיניחם על הרצפה באופן שניכר הלכלוך באופן שמרגיש שצריך לכבסם. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ' תיד)]. וכן בכל שעת הדחק ניתן לסמוך על היתר זה. [הגרי"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מט)]. ועי' מש"כ לענין בגדי זיעה.

להשהות הבגד עם כביסה שאינה נקיה

במקום הצורך, ניתן (אף לאחר הגעת זמן האיסור) להשהות בגדים המכובסים עם הכביסה שאיננה נקיה עד שהבגדים קולטים הריח של הכביסה. [הגרי"א זצ"ל (אבני ישפה ח"ג סי' נט ענף ד)].

לישן על בגד מכובס בתשעת הימים (ע"מ להתירו בלבישה)

אם ישן על בגד מכובס (אף תוך ט' הימים), הרי זה כמו שלבשן אחר ומותר ללבשו. [הגרשז"א זצ"ל (דברי סופרים קצור הל' אבלות פל"ז אות לה) ואין בכה"ג משום הצעת סדין מכובס, עיי"ש].

לבקש מבן ספרד או קטן שילבשנו עבורו (עד שבוע שחל בו ת"ב)

מותר לבן אשכנז לבקש מבן ספרד הנוהג היתר בזה עד שבוע שחל בו ת"ב, ללבוש עבורו בגדים מכובסים עד שבוע שחל בו ת"ב כדי להתירם בלבישה. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט עמ' שמה)]. וכן מותר לבקש מקטן (אפי' בשבוע שחל בו ת"ב). [וכן ראיתי עצה זו בקע"מ (סוף הגה ז)].

בגדי זיעה

למחמירים לעיל שאסור להחליף בגדי זיעה, אם צריך להחליפם יניחנם על הריצפה, ואח"כ ילבשם. [עי' במנח"י (ח"י סי' מד). וכן פסק הגרנ"ק זצ"ל (קע"מ הגה ט)].

מגבות

מגבות, ע"מ להתירם בשימוש די לנגב בהן פ"א לפני זמן האיסור. [אור לציון (פכ"ז הגה א)].

הכנת הבגדים בשבת

מותר ללבוש בגדי שבת ולהחליפם אחר כמה שעות שלבשם בלילה ובבוקר כדי שיהיה מותר ללובשם בתשעת הימים. [בעל השבה"ל (מבית לוי חי"ג עמ' מט אות ה)]. ויעשה כן באופן שאינו ניכר שעושה לצורך חול, כגון כשקם מהשינה, ילבש חולצה מכובסת. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות כ), כה"ח (סי' תקנא אות צא) ואור לציון (ח"ג פכ"ז אות א)].

בגדים שאינן ראויים לשבת

היתר הנ"ל אינו שייך בבגדים שניכר עליהם שהם בגדי חול. [אור לציון (ח"ג פכ"ז הגה א ד"ה ומי) וארחות שבת (פכ"ב סוף הגה רפב)].

לומר בפיו שמחליף בגדיו לצורך חול

יש ליזהר מלומר שכוונתו עבור ההכנה. [הגרי"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פל"ד אות יח)].

גיהוץ

אין לגהץ בגדים בימים אלו אפילו ע"מ ללובשם לאחר ת"ב. למנהג עדות המזרח יש להחמיר משבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סע' ג) אוליצ (שם אות ב)]. ולמנהג בני אשכנז מר"ח. [רמ"א (שם) ובה"ל (ד"ה ואנו)].

גיהוץ בגד שכבר לבשו

יש מי שאומר שגיהוץ האסור הוא הגיהוץ של אחר כביסה שהוא בכלל ניקוי הבגד, אבל מותר לגהץ בגדים שכבר לבשם ונתקמטו. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ' תטו)].

פאה נכרית

סירוק פאה ללא עזרת חומרים אינה בכלל גיהוץ ומותרת. [הגרישא"א זצ"ל (שם פס"ט אות ע)].

לבישת בגדים מגוהצים

אין ללבוש בבגדים מגוהצין כי הגיהוץ עושה אותן כחדשים. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק מד)]. ואם לבשן זמן מה לפני ט' הימים מותר ללובשן אפי' גיהוצן ניכר. [הגרשז"א זצ"ל (שלמי מועד עמ' תפ)]. וכמו"כ ניתן לקמטם קצת לפני הלבישה. [הגריי"ק זצ"ל (ארחות רבינו ח"ב עמ' קלד)].

לצורך שבת

בגדים מגוהצים חמירי מבגדים מכובסים ועל כן אף לצורך שבת אסור ללובשן (אם לא לבשם כלל אחר הגיהוץ), ומ"מ יכול לקמטם קצת לפני הלבישה כנ"ל. [הגריי"ק (שם)].

בגדים חדשים

בגדים חדשים (אפי' לא מברכים עליהם שהחיינו), בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (שם סע' ו) ומ"ב (ס"ק מה)]. ובני אשכנז מחמירין מר"ח ואילך. [רמ"א (שם)].

בגדים שאינם חשובים (נעלים, גרבים וכדו')

אפילו בגדים חדשים שאינם חשובים (שאין צריך לברך עליהם שהחיינו) כגון מנעלים חדשים, גרביים וכיו"ב, אסור ללובשם (מר"ח לבני אשכנז ובשבוע שחל בו ת"ב לבני ספרד). [מ"ב (ס"ק מה)]. ועי' לעיל בברכת שהחיינו לענין לבישת בגדים חדשים בשבת.

בגדים חדשים בשבת חזון (שלא מברכים עליהן שהחיינו)

אף לנוהגים ללבוש בגדי שבת בשבת חזון אינן רשאים ללבוש בגדים חדשים אפי' אם לא מברכים עליהן שהחיינו. [אג"מ (או"ח ח"ג סי' פ)]. ויש מפוסקי עדות המזרח המתירים כשאינו צריך לברך עליהן שהחיינו. [כה"ח (אות פט)].

שבת חתן

מי שיש לו נשואין בשבוע שלאחר ת"ב, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מ"ב (ס"ק ט)].

חתן בר מצוה

נער בר מצוה שעלייתו לתורה בשבת חזון, אסור לו ללבוש בגדים חדשים. [מבית לוי (דיני ימי בין המצרים)]. וילבשם לפני זמן האיסור שלא יהיו כחדשים.

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוכין בט' הימים, מותר לו ללבוש בגד חדש אם יש צורך בדבר. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמ' קל אות א) והגרישא"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד הגה 44*)].

בגדי שבת

מר"ח עד ת"ב אסור ללבוש בגדי שבת. [רמ"א (סי' תקנא סע' א)]. ואיסור זה הוא באופן שהן ניכרים שהם בגדי שבת, אבל במה שמיחדו לשבת אינו כבגדי שבת אם אינו ניכר, לכן מותר ללבוש טלית קטן מיוחד לשבת כיון שאין ניכר שהוא של שבת, וכמו כן מותר ללבוש כובע של שבת כיון שאין ניכר שהוא של שבת. [הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני ר"ה עמ' תד)].

שבת חזון

אפילו בשבת חזון אין מחליפין ללבוש בגדי שבת, כי אם הכתונת לבד. [רמ"א (סי' תקנא סע' א)]. אולם כבר התפשט המנהג ברוב המקומות ללבוש בגדי שבת ואפי' בשבת שחל בו ת"ב, ויש משנים בגד אחד. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק ו) וכה"ח (אות יג)].

בערב שבת

מותר ללבוש בגדי שבת בער"ש י"א מחצות היום ואילך. [הגרישא"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט)]. וי"א מהשעה שרגיל ללובשם כל ער"ש. [הגרשז"א זצ"ל (שלמי מועד פ"צ הגה 51)].

במוצאי שבת

י"א שבמוצ"ש מותר להמשיך ללבוש בגדי שבת שלבש בשבת. [א"א מבוטשאטש (שם) והגרישא"א זצ"ל (קע"מ פ"ד אות יט) כי האיסור הוא התחלת הלבישה ולא במה שכבר לבוש ועומד]. וי"א שלאחר הבדלה יש לפושטם. [הגרנ"ק זצ"ל (קע"מ שם)]. וכל א' ינהג כפי מנהגו. [הגרשז"א זצ"ל (פי"ד הגה 88)].

בעלי ברית

מילה שהיא מר"ח עד ת"ב נוהגים שבעלי ברית לובשים בגדי שבת. [רמ"א (סי' תקנא סע' א) ומ"ב (ס"ק ד)], אפילו הם מכובסים. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה 25)].

מי בכלל בעל ברית

בעלי ברית הם אב ואם הבן, המוהל והסנדק. [מ"ב (ס"ק ג)]. וכמו כן הסבים (אבי אבי הבן ואבי היולדת) והסבתות, האחים והאחיות של הרך הנימול, אם רגילים ללבוש בגדי שבת לצורך זה. [שער"ת (סס"ק ג) ומש"כ שה"ה האחים והאחיות כן דעת הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה יד)]. אבל המכניס והמוציא התינוק (קוואטער), י"א שאינו בכלל זה ויש מקילים, ומ"מ האשה המכנסת התינוק נוהגת ללבוש בגדי שבת שזה עיקר מצותה. [מ"ב (ס"ק ג) ושעה"צ (אות ג)].

פדיון הבן

המותרים בברית מילה (עי' לעיל), רשאים ללבוש בגדי שבת בפדיון הבן. [כה"ח (אות ז)].

פשיטת בגדי שבת לאחר הברית או הפדיון

עיין מש"כ לענין פשיטת בגדי שבת מיד במוצ"ש שהבאנו מחלוקת בדבר, ומ"מ בברית מילה אפשר להקל ואין צריך לפושטם באותו יום. [דהרי אף מהמ"ב (שם ס"ק לד) משמע להתירא שהרי כתב להפשיטם דוקא לענין ברית מילה בת"ב. וי"ל דלא דמי לבגדי שבת במוצ"ש דהכא הוי כיו"ט שלהם].

בר מצוה

מותר לבחור הבר מצוה, לאביו, לאמו, לסבים ולסבתות, ללבוש בגדי שבת אפי' מכובסים. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות ח, הגה יא והגה 25)]. וי"א שמותר רק עד שבוע שחל בו. [קובץ תשובות (ח"ג סי' לה)]. ומ"מ בשנה שחל ת"ב בשבת ונדחה, אפשר להקל גם בשבוע שחל בו ת"ב. [שם].

לצורך שידוכין

בחור שיש לו פגישה לצורך שידוך בט' הימים מותר לו ללבוש בגדי שבת. [חזו"א (ארחות רבינו ח"ב עמ' קל אות ב), הגרישא"א זצ"ל (הלכות ומנהגי ביהמ"צ עמ' סד הגה 44*) והשבט הלוי (ח"ט סי' קלא אות ד)].

רחיצה

יש נוהגים שלא להתרחץ מר"ח, ויש שאין נמנעין אלא בשבוע שחל בו ת"ב. [שו"ע (סי' תקנא סע' טז)]. ומנהג בני אשכנז להחמיר מר"ח. [רמ"א (שם)]. ומנהג בני ספרד בארץ ישראל להמנע רק בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (פכ"ז אות ה)].

רחיצה בצונן

אין רוחצים אפי' במים צוננין (לכל מנהג כדאית ליה). [רמ"א (שם) ובן איש חי (דברים אות טז)].

פניו ידי ורגליו

פניו ידיו ורגליו מותר לרחוץ בצונן. [מ"ב (ס"ק צד וצו)]. ואף בזה"ז שלא הולכים יחפים מותר לרחוץ הרגלים. [שבט הלוי (ח"ז סי' עז אות ב). ועי' בארחות רבנו (ח"ב עמ' קלד כ) בשם הגריי"ק זצ"ל]. ומותר אף ע"י סבון אם עושה להעביר זוהמא או ריח רע. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה כד)].

שיעור פניו ידיו ורגליו

הפנים: כוללים כל הראש. [דה"ח (סי' קל אות ז) וכה"ח (אות קצט) אפי' בדעת המ"ב. ויעוי' בקע"מ בשם הגרנ"ק זצ"ל והגרח"ק שליט"א שנקטו נמי כן]. **הידים**: י"א שהיינו כל היד והזרוע עד חיבורם לגוף. [א"א מבוטשאטש (על סע טז)]. וי"א שהוא עד המרפק. [הגרנ"ק זצ"ל (קע"מ פ"ג הגה ד)]. וי"א שהוא עד סוף פיסת היד. [הגרח"ק שליט"א (שם)]. ולמעשה יש להקל בכל השטח שעליו עלול להיות לכלוך. [הגרשז"א זצ"ל (שם הגה לד)]. **הרגלים**: היינו מכף הרגל עד הברך. [הגרנ"ק זצ"ל (שם)].

גדר מים צוננים

במקום שמותר לרחוץ במים צוננים, אין צריכים המים להיות צוננים גמורים, אלא אפי' אם מעורב בהם קצת מים חמים להפיג צינתם מותר, ובלבד שלא יהיו המים חמים עד שנהנין מחום המים. [הגרישא"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מג). ועי' בש"ך (סי' קפח ס"ק יד) בשם הריטב"א ובאור לציון (ח"ב פל"ה אות ג בהגה)].

מצטער מחמת מניעת הרחיצה

מי שמניעת הרחיצה גורמת לו צער, אין לו להקל משום כך להתרחץ. ואם מצטער ביותר וסבלו רב, מותר לו כפי ההכרח ללא סבון. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד אות יח והגה כז)].

מצטער מחמת הזיעה

במקומות החמים מאוד כמו באר"י, יש מתירים במקום הצורך לרחוץ כל הגוף בצונן, להעביר הזיעה. [חזו"א (מבית לוי עמ' יז הגה ב), אג"מ (אה"ע ח"ד סי' פד אות ד) ותשובות והנהגות (ח"ב סס"י רס)]. ובמקום שא"א לנקות הזיעה ללא סבון וכדו', אפשר להתרחץ עם סבון לפי הצורך. [שבט הלוי (ח"ח סי' קכז)]. ומ"מ הדבר מסור ללב יראי ה' מתי להקל בכל זה. [שבט הלוי (שם)].

להסיר לכלוך

אם התלכלך, רשאי לרחוץ אותו המקום על מנת להעביר הלכלוך. [דהרי אפי' בת"ב מותר לו בזה כמבואר בשו"ע (סי' תקנד סע' ט)]. ואם גופו מלוכלך בכמה מקומות והוא טורח לרחוץ מקומות המטונפים כל אחד בפנ"ע מותר להכנס במים לרחוץ כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הלכלוך שעליו. [מ"ב (סי' תריג ס"ק א)].

קטנים

מנהג זה תקף אף לקטנים הרוחצים לתענוג, אבל לצורך רפואה או שמלוכלכים מותרים. [מ"ב (ס"ק צג) וחנוך לנער (פכ"ו הגה ד)]. וילדים קטנים בני ג' – ד' שנים מותרים ברחיצה בכל אופן. [חנוך לנער (שם)]. וי"א שאם תמיד רגילין להתרחץ כל יום יש להקל עד בר מצוה. [הגרח"ק שליט"א בשם הגרישא"א זצ"ל (קע"מ בהגה)]. ועכ"פ במקומות החמים אפשר להקל להם אפי' הגיעו לחינוך. [הגרנ"ק זצ"ל (קע"מ שם)]. ולבני עדות המזרח אין לאסור רחיצה לקטנים פחותים מגיל בר מצוה (אף אם הגיעו לחינוך), אף בשבוע שחל בו ת"ב. [אור לציון (שם הגה ה)].

לצורך רפואה (מקלחת לפני לידה וכדו')

מותר להתרחץ לצורך רפואה, אפילו בחמין ואפילו בשבוע שחל בו ת"ב. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק פח)]. ולכן מעוברת שהגיע קרוב לעת לידתה שטוב לה לרחוץ בחמין, בכל אלו שרי, דהוי לרפואה ולא לתענוג. וכן יולדת או מי שהוא אדם חלוש ואמר לו הרופא שצריך לרחוץ בכל יום בחמין שרי, מלבד בת"ב עצמו שצריך ליזהר מזה. [שעה"צ (אות צד)].

לצורך מצוה (טבילת מצוה וכדו')

רחיצה לצורך מצוה מותרת, ולכן נדה רוחצת וטובלת בחמים בימים אלו (פרט לת"ב). [רמ"א (סי' תקנא סע' טז)]. ואפי' אם טובלת ליל י' באב, יש אומרים שמותר לה לרחוץ בערב ת"ב כדרכה בחמין אם א"א לה לרחוץ ליל י'. [רמ"א (שם) וכתב המ"ב (ס"ק צב) שאף בחמין שריא]. ויש אומרים שתרחוץ בערב ת"ב אפילו אפשר לה לרחוץ בליל מוצאי ת"ב. [בה"ל (ד"ה אם א"א)]. והמנהג לחוץ רק בליל מוצאי ת"ב. [שיעורי שבט הלוי (סי' קצט על סע' ד אות ב)]. וכמו כן אשה הלובשת לבנים יכולה לרחוץ מעט אפילו בחמים כדרכה בשאר ימות השנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. [רמ"א (סי' תקנא סע' טז) וכתב המ"ב (ס"ק צב) שאף בחמין שריא. ודעת הגרנ"ק זצ"ל (חוט שני יו"ט עמ' שמז אות ה) שמותר להתרחץ לצורך מצות עונה אם גופם מלוכלך מזיעה].

טבילה לפני התפלה, ערב שבת וטבילת עזרא

הנוהג לטבול בכל ער"ש מותר לו לטבול בצוננים גם בשבת שחל בימים אלו, ומי שמבטלה לפעמים מפני טרדת עסקיו או מפני הצנה אסור. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק צה ושעה"צ אות צח) וערוה"ש (אות לה)]. וכמו כן המקפיד על טבילת עזרא רשאי לטבול בט' הימים במים צוננים. [הגרישא"א זצ"ל (אשרי האיש פס"ט אות מד). והחזו"א (קע"מ פ"ג הגה יד) התיר אף למי שאינו מקפיד]. ואם קשה לו לטבול בצוננים יש מקילים לטבול אף בחמים. [כה"ח (אות קצ)]. והמקפיד לטבול כל יום, י"א שאינו רשאי לטבול בט' הימים. [הגרישא"א זצ"ל (שם)]. ויש מקילים אף בזה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פ"ב הגה 37)]. והמיקל כסברא אחרונה, יש לו על מי לסמוך.

שחיה מטעמי בריאות

אין להתיר לעשות שחיה בימים אלו אף כשעושה כן רק מטעמי בריאות. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 61)]. ואם הוא לצורך רפואה שרי. [כמבואר לעיל בשם המ"ב לענין רחיצה לצורך רפואה].

לצורך פגישת שידוכין

מותר במקום צורך להתרחץ במים צוננים לצורך פגישת שידוכין. [הגרישא"א זצ"ל (פס"ט אות נ)].

לצורך שבת

בערב שבת של חזון אפילו אם הוא רגיל לרחוץ בכל ער"ש בחמין כל גופו, אסור לרחוץ כל גופו אפילו בצונן. [רמ"א (שם סע' טז) ומ"ב (ס"ק צה)]. ויש להקל בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. וה"ה דשרי פניו ידיו ורגליו בחמין למי שרגיל בכך כל שבת. [רמ"א (שם) ומ"ב (ס"ק צז)]. אבל רק במים בלבד ללא סבון או שמפו. [מ"ב (ס"ק צז)]. ומי שמזיע הרבה ואינו יכול להעביר הזיעה ללא סבון מותר לו אף להשתמש בסבון ושמפו. [שבט הלוי (ח"ח סי' קכז)].

לקבלת גליון "הלכות מצויות לבין המצרים מורחב" ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל amikta@amikta.co.il

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון – טל': 6761* יש להקיש 3–3–1 שלוחה 65

לרפו"ש של חוה חנצ'ה בת מינגה בתוך שאר חולי ישראל

© שמעתא עמיקתא – לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com